

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

13.10.2017.

Mazāk pazīstamie risinājumi sabiedrībā balstītu pakalpojumu pieejamībai

Jau vairākus mēnešus Kurzemes reģionā turpinās darbs pie sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu sistēmas attīstības un deinstitucionalizācijas (DI) plāna izstrādes. Šobrīd SIA "Safege Baltija" pētnieki sadarbībā ar pašvaldību sociālajiem dienestiem jau ir noteikuši, kāds atbalsts būs visvairāk nepieciešams katrā pašvaldībā personām ar [garīga rakstura traucējumiem \(GRT\)](#), bērniem ar [funkcionāliem traucējumiem \(FT\)](#) un [bērniem, kas šobrīd uzturas ārpus ģimenes aprūpes iestādēs](#).

Sociālā darba pakalpojums ir vislabāk zināmais, bet citi - kā „atelpas brīdis”, „jauniešu māja”, grupu dzīvokļi un speciālizētās darbnīcas ir mazāk zināmi risinājumi sociālajā jomā. Par tiem turpinājumā.

“Atelpas brīdis” bērnu ar funkcionāliem traucējumiem vecākiem

Bērnu audzināšana un aprūpe nav process, ko var veikt no pulksteņa zvana līdz zvanam. Vēl jo mazāk tas iespējams, ja ģimenē aug bērns ar funkcionāliem traucējumiem. Dažādu iemeslu dēļ (piemēram, darbs, mācības, veselības problēmas, u.c.), vecākiem nereti ir nepieciešams atbalsts, kas sniedz iespēju bērnam uzturēties drošā vidē profesionāļu uzraudzībā un aprūpē. Pašlaik šāds atbalsts līdz 30 diennaktīm gadā ir pieejams bērnu ar FT vecākiem, aizbildņiem un audžuģimenēm.

Saskaņā ar 277 bērnu izvērtētajām vajadzībām, Kurzemē kopumā “atelpas brīža” pakalpojums pašlaik ir nepieciešama 77 bērniem ar FT un viņu tuviniekiem. Visvairāk - 33 bērnu vecākiem šāds atbalsts nepieciešams Liepājā, 12 - Ventspilī, bet 8 - Kuldīgā. Citās pašvaldībās bērnu un viņu ģimeņu skaits, kam nepieciešams “atelpas brīža” pakalpojums, nepārsniedz pieci. Attēlā Nr.1 redzami Kurzemē nepieciešamie infrastruktūras risinājumi, lai nodrošinātu sabiedrībā balstītus sociālos pakalpojumus bērniem ar FT.

1.attēls. “Nepieciešamie infrastruktūras risinājumi bērniem ar FT ”

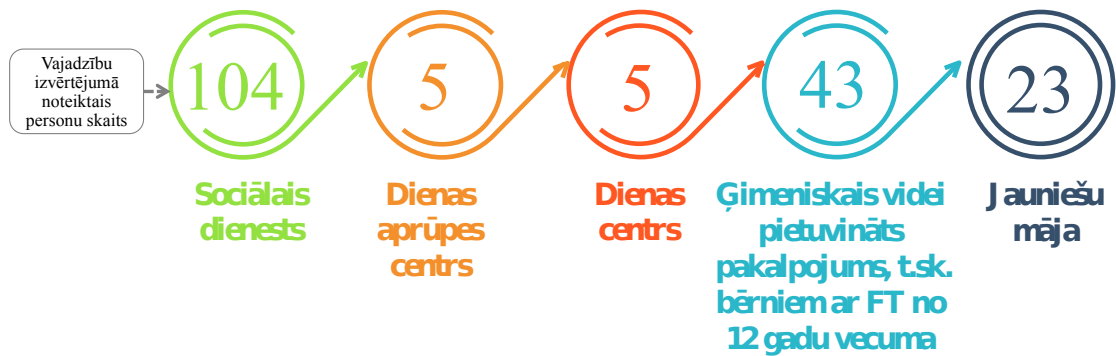
Ģimeniskai videi pietuvināti pakalpojumi un “Jauniešu mājas”

Bērnu nami, kuros uzturas vairāki desmiti vai pat simti bērnu, ir briesmīga vēstures palieka. Visi piekrīt, ka bērniem vislabāk ir augt ģimenē, kur mazos cilvēkus aprūpē, audzina un lolo viņu vecāki, aizbildņi vai audžuvecāki, ja to nespēj vecāki. Diemžēl pašlaik aizbildņu, audžuģimeņu un adoptētāju skaits ne Latvijā, ne Kurzemē nav pietiekams, lai katram bērnam būtu sava ģimene. Šādā situācijā īslaicīgs risinājums būtu ģimeniskai videi pietuvināti pakalpojumi (ĢVPP). Tie izvietoti dzīvokļos vai individuālās mājās, kur bērni dzīvo līdzīgi kā ģimenēs – kopā ar pieaugušajiem iepērkas, gatavo, mazgā, atpūšas un dodas katrs savās ikdienas gaitās. ĢVPP visbiežāk brāļi un māsas netiek šķirti un nepieciešamības gadījumā aprūpi nodrošina līdz 8 bērniem vienuviet.

Šobrīd daudzi jaunieši, kas auguši bērnu aprūpes institūcijās, sasniedzot pilngadību, ir nesagatavoti patstāvīgai pieaugušo dzīvei. Bieži viņi nav pieraduši paši rūpēties par savu apģērbu, ēdienu, plānot budžetu, apmaksāt rēķinus. Lai pāreja uz pieaugušo dzīvi būtu veiksmīgāka, daudzās pasaules valstīs ir izveidotas “jauniešu mājas”, kurās ziņoši speciālisti palīdz 15-18 gadus veciem jauniešiem uzsākt patstāvīgu dzīvi. “Jauniešu māja” var būt atsevišķa māja vai arī kāds dzīvoklis.

Kurzemē “jauniešu māju” izveide tiek apsvērta trijās pašvaldībās – Liepājā, Ventspilī un Talsos, bet ģimeniskai videi pietuvināti pakalpojumi pašlaik ir nepieciešami bērniem visās Kurzemes pašvaldībās. Protams, ir daudzas pašvaldības, kur ĢVPP vai “jauniešu mājas” pakalpojums nepieciešami tikai vienam vai diviem bērniem, tāpēc visticamāk, pašvaldībām būtu jāsadarbojas un jārisina jautājums par aizbildņu vai audžuģimeņu skaita palielināšanu. Attēlā Nr.2 redzami Kurzemē nepieciešamie infrastruktūras risinājumi, lai nodrošinātu sabiedrībā balstītus sociālos pakalpojumus ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem.

2.attēls. “Nepieciešamie infrastruktūras risinājumi ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem”

Avots: autoru veidots saskaņā ar individuālo vajadzību izvērtējumiem

Specializētas darbnīcas un grupu dzīvokļi personām ar garīga rakstura traucējumiem

Personas ar GRT bieži vien ir nolemtas dzīvei institūcijās, kurās ir ierobežotas iespējas atrast sev piemērotu nodarbošanos vai darbu. Pakalpojumi specializētās darbnīcās palīdz attīstīt darba un ikdienas dzīves iemaņas. Kurzemē interesi par specializētajām darbnīcām izrādījušas 115 personas ar GRT. Vislielākā interese par pakalpojumiem specializētajās darbnīcās ir Talsu novadā (28 personas), Ventspilī (14 personas) un Saldus novadā (12 personas).

Daudzus iedzīvotājus bažīgus dara iespēja, ka tiem kaimiņos tiks izveidoti grupu dzīvokļi personām ar garīga rakstura traucējumiem. Jāatgādina, ka jau šobrīd personas ar GRT dzīvo mums kaimiņos, taču atšķirība ir faktā, ka pašlaik viņu aprūpe ir tuvinieku – ne speciālistu atbildība. Grupu dzīvokļos situācijās, kad tas būs nepieciešams, atbalstu personām ar GRT sniegs apmācīti speciālisti un tik lielā apmērā, cik nepieciešams. Šāda sabiedrībā īstenota aprūpes sistēma ir daudz drošāka apkārtējiem un humānāka pret personām ar GRT, jo ļaus sajūties piederīgiem sabiedrībai.

Saskaņā ar vajadzību izvērtējuma rezultātiem, grupu dzīvokļi ir nepieciešami gandrīz visās Kurzemes pašvaldībās. Dažās tie ir nepieciešami tikai 2 -3 personām, un tikai dažās grupu dzīvokļi būtu noderīgi vairāk kā 10 personām, piemēram, Liepājā, Ventspilī, Talsu un Rojas novados. Tas nebūt nav daudz, ņemot vērā kopējo iedzīvotāju skaitu minētajās pašvaldībās. Attēlā Nr.3 redzami Kurzemē nepieciešamie infrastruktūras risinājumi, lai nodrošinātu sabiedrībā balstītus sociālos pakalpojumus personām ar garīga rakstura traucējumiem.

3.attēls. "Nepieciešamie infrastruktūras risinājumi personām ar garīga rakstura traucējumiem"

Avots: autoru veidots saskaņā ar individuālo vajadzību izvērtējumiem

Veidojot sociālos pakalpojumus, kas atbilst iedzīvotāju vajadzībām, tiktu uzlabota personu ar GRT, bērnu ar FT un viņu tuvinieku, kā arī bērnu, kas šobrīd uzturas ārpus ģimenes aprūpes iestādēs, dzīves kvalitāte, kas atkarīga no pārējās sabiedrības lēmumiem – atbalstīt vai ignorēt.

Informāciju sagatavoja
SIA „SAFEGE BALTIJA”
kurzeme_di@sagefe.lv

Kurzemes reģiona deinstitucionalizācijas plāns tiek izstrādāts projekta „Kurzeme visiem” ietvaros, kas tiek īstenots līdz 2022. gadam kā daļa no Latvijā notiekošā deinstitucionalizācijas (DI) procesa. DI procesa mērķis ir ilgtermiņā radīt tādu sociālo pakalpojumu un atbalsta sistēmu, kas sniedz sabiedrībā balstītus pakalpojumus un maksimāli samazina ilgstošas sociālās aprūpes institūcijās esošo personu tostarp bērnu skaitu. Vairāk: www.kurzemevisiem.lv.